

УДК 336.1:332.1

Концептуальні засади оцінки та управління фінансовим потенціалом регіону

Аліна Володимирівна Височина,
аспірант кафедри банківської справи

ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» (м. Суми)

Анотація. Систематизовано наявні наукові підходи до оцінки фінансового потенціалу регіону, здійснено їхній критичний аналіз, виявлено переваги і недоліки кожного з них. Запропоновано вдосконалити механізм оцінки фінансового потенціалу території за рахунок доповнення кількісних параметрів ресурсного забезпечення територіальної громади групою якісних показників. Розроблено концепцію управління фінансовим потенціалом території на основі вдосконаленого механізму оцінки його ресурсної і нематеріальної складових.
Ключові слова: потенціал, регіон, фінансові ресурси, фінансовий потенціал регіону, фінансова самодостатність території.

Вступ. На сучасному етапі розвитку економіка України характеризується активізацією низки трансформаційних процесів у зв'язку з необхідністю її адаптації до викликів глобалізації і, як наслідок, заострення потреби в підтримці рівня конкурентоспроможності держави, окремих її регіонів та галузей. Головним об'єктом фундаментальних перетворень виступає фінансова сфера, оскільки саме через фінансовий сектор здійснюється акумуляція і перерозподіл фінансових ресурсів, які генеруються національним господарством, відповідно до цілей держави, а також обсягу і масштабів виконання покладених на неї функцій. Серед елементів фінансової системи України найбільш проблемною, однак і однією з найважливіших складових, є бюджетна система. Разом з тим у межах бюджетної системи найслабшою ланкою є місцеві фінанси, оскільки територіальні громади характеризуються низьким рівнем фінансової самодостатності та дотаційністю.

Таким чином, актуальність проблеми збалансування регіонального розвитку у процесі реалізації бюджетної політики України зумовлює необхідність розробки і реалізації механізму точної та адекватної оцінки фінансових можливостей території, тобто її фінансового потенціалу.

Так, дослідження окремих аспектів формування, оцінювання та управління фінансовим потенціалом території займалися такі вітчизняні і закордонні науковці: В. Г. Боронос [1], М. В. Васильєва [2], Ж. Г. Голодова [3], С. В. Зенченко [4], М. А. Козоріз, І. Сторонянська [5], О. В. Кузнецова, А. В. Кузнецов [6], В. В. Прохорова [7], Н. В. Сабліна, В. А. Теліко [8], А. А. Сидоров, М. П. Силич [9], М. М. Ставнича, О. Я. Тарасенко [10]. Однак варто зазначити, що вітчизняні і закордонні дослідники не розробили уніфікованого механізму розв'язання означеної проблеми як на теоретичному, так і на прикладному рівнях, що й обумовлює актуальність обраної теми.

Постановка завдання. Метою статті є систематизація і критичний аналіз наявних підходів до оцінки фінансового потенціалу регіону, виділення їхніх переваг і недоліків, а також формування концепції ефективного управління фінансовим потенціалом території.

Результати. У контексті нашого дослідження, перш за все, пропонуємо визначити фінансовий потенціал регіону як діалектичну єдність між фактично акумульованими і потенційними фінансовими ресурсами, а також можливостями відповідної території щодо їхнього ефективного використання з метою забезпечення сталого розвитку регіону.

Однак більшість науковців, що займалися дослідженням цієї проблематики, визначають фінансовий потенціал регіону з позиції ресурсного підходу, тобто як загальний обсяг фінансових ресурсів, які перебувають у розпорядженні територіальної громади і можуть бути використані для реалізації покладених на неї функцій [2]. Саме домінування ресурсного підходу при ідентифікації змісту поняття визначає превалювання цього ж напрямку і при розробці алгоритму кількісної оцінки фінансового потенціалу території.

У контексті дослідження методологічних засад щодо оцінки фінансового потенціалу регіону можна виокремити кілька наукових підходів. Так, перша група науковців [1; 10] оцінює фінансовий потенціал території на основі абсолютних показників розвитку бюджетної, податкової, кредитної та ощадної його складових, тобто фактично здійснюється аналіз податкових і неподаткових надходжень за вирахуванням зобов'язань, сальдо залучених у регіон інвестицій та інвестицій, здійснених економічними суб'єктами території за межі даного регіону, різниці між доходами і витратами населення та ін. На основі дослідження динаміки зазначених показників розробляється комплекс заходів, спрямованих на поліпшення фінансової ситуації в регіоні. Однак такий підхід має низку недоліків, серед яких: відсутність можливості визначення рівня використання фінансового забезпечення території, урахування лише фактично наявних фінансових ресурсів і нехтування потенційно можливим припливами тощо. Загалом такий підхід є недостатньо інформативним і не враховує низки важливих показників, які й відрізняють фінансовий потенціал від фінансової забезпеченості регіону.

Друга група науковців [4; 6] використовує метод інтегральної оцінки для виявлення фінансового потенціалу території. Використання саме цього інструменту обумовлено такими причинами:

- фінансовий потенціал регіону є комплексним поняттям, до складу якого входять різні за своїм економічним змістом і масштабом впливу на фінансову забезпеченість території елементи, для оцінки кожного з яких доцільно обрати набір специфічних індикаторів; однак кожен окремо розрахований параметр не дозволяє зробити висновки про рівень використання фінансового потенціалу території чи його розмір, тоді як застосування інтегральної оцінки дає можливість отримати узагальнений результативний показник, який, у свою чергу, враховує вплив кожного з часткових індикаторів;
- динаміка узагальнюваного результативного показника фактично не дозволяє зробити загальний висновок про зміни в рівні фінансового забезпечення регіону, однак аналіз волатильності як інтегрального показника, так і часткових індикаторів дає можливість виявити причини коливань рівня фінансового потенціалу загалом і його структурних елементів зокрема.

Метод інтегральних оцінок є більш прийнятним у порівнянні з попереднім підходом, оскільки дозволяє звести значну сукупність розрізнених індикаторів у єдиний показник, який, у свою чергу, дає можливість порівнювати ступінь фінансової самодостатності різних територій. Однак зазначений підхід не розв'язує проблему ідентифікації рівня використання фінансового потенціалу.

Третя група дослідників [8; 9] пропонує використовувати таксономічний метод для аналізу фінансового потенціалу. Зазначений підхід є найбільш прийнятним, оскільки: дозволяє виявити відхилення фактично наявних фінансових ресурсів конкретної території порівняно з еталонними значеннями, тобто дає мож-

ливість оцінити ступінь використання фінансового потенціалу; створює передумови для інтегрування в систему оцінки різних груп індикаторів, за допомогою яких можна всебічно охарактеризувати рівень фінансової самодостатності території.

Таким чином, саме останній метод дозволяє вирішити більшість суперечливих аспектів і є найбільш інформативним, однак разом з тим і досить складним, що визначає його непопулярність як у теоретичних дослідженнях, так і на практиці. Проте справедливо зазначити, що фінансовий потенціал є значно ширшим за ресурсну забезпеченість території, тобто він передбачає не лише врахування фактичних і потенційних фінансових ресурсів, а й здатність певної економічної системи ефективно використовувати ресурсну базу. Таким чином, головним недоліком ресурсного підходу до оцінки фінансового потенціалу є нехтування якісними показниками. Зокрема, на нашу думку, раціонально доповнити кількісні індикатори вихідного статистичного масиву якісними параметрами економічної системи регіону, зокрема такими, як якість прийняття управлінських рішень органами місцевого самоврядування, стан і розвиток інфраструктурних об'єктів, інвестиційна привабливість території і способи її поліпшення та ін. Тобто фактично необхідно дослідити всі ті фактори, зміна яких може призвести до розширення чи скорочення рівня забезпеченості фінансовими ресурсами.

З'ясувавши теоретичні засади до оцінювання фінансового потенціалу регіону, варто розробити ефективний механізм управління ним, який буде базуватися на вдосконаленому механізмі його кількісної оцінки.

На основі критичного огляду наявних підходів до формування системи управління фінансовим потенціалом регіону [3; 5; 7] можна запропонувати певний алгоритм (рис.).

Рис. Концептуальні засади управління фінансовим потенціалом регіону

Примітка. Складено на основі [3; 5; 7]

Таким чином, слід зазначити, що управління фінансовим потенціалом регіону являє собою безперервний процес ітерацій представлений на рис. алгоритму, оскільки саме постійний моніторинг динаміки індика-

торів фінансової забезпеченості регіону та якісних параметрів здатності системи оптимально використовувати наявні фінансові ресурси і залучати нові є передумовою його фінансової самодостатності та незалежності.

Висновки. Підсумовуючи все вищевикладене, слід зазначити, що зважена і науково обґрунтована система оцінки фінансового потенціалу регіону є передумовою подолання кризи місцевих фінансів в Україні. Саме тому вона має базуватися не лише на аналізі кількісних показників ресурсного забезпечення території, а й повинна враховувати якісні параметри. Для агрегування зазначених груп індикаторів доцільно застосовувати таксономічний метод, оскільки саме цей математичний апарат дозволяє оцінити ступінь використання фінансового потенціалу території, а аналіз динаміки результативного показника дає можливість виявити поступ територіальної громади в поліпшенні рівня фінансової самодостатності адміністративної

одиниці. Сама ж система управління фінансовим потенціалом повинна передбачати перманентне відстеження його рівня використання, виявлення проблем і своєчасне реагування з метою їх усунення. Крім того, виникає об'єктивна необхідність періодичного оновлення і вдосконалення вхідних даних для кількісної оцінки фінансового потенціалу відповідно до зміни зовнішніх і внутрішніх економічних умов.

Однак, разом з тим, виникає об'єктивна необхідність розробки конкретної універсальної системи індикаторів для оцінки фінансового потенціалу території, яку б можна було б застосовувати для будь-якого регіону України, що і відображає перспективи дальших досліджень.

Список використаної літератури

1. Зенченко С. В. Система интегральной оценки финансового потенциала региона и методика ее формирования / С. В. Зенченко, В. И. Бережной // Региональные проблемы преобразования экономики. – 2008. – № 2 (15). – С. 22–30.
2. Кузнецова О. В. Системная диагностика экономики региона / О. В. Кузнецова, А. В. Кузнецов. – М.: КомКнига, 2006. – 232 с.
3. Васильева М. В. Роль баланса финансовых ресурсов региона в реализации эффективной финансовой политики / М. В. Васильева // Фундаментальные исследования. – 2006. – № 7. – С. 54–56.
4. Боронос В. Г. Фінансовий потенціал території у державній фінансовій політиці: методологія і практика управління : дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / В. Г. Боронос. – Суми, 2012. – 433 с.
5. Ставнича М. М. Взаємозв'язок понять фінансового та бюджетного потенціалу регіону в процесі реалізації державної регіональної фінансової політики / М. М. Ставнича, О. Я. Тарасенко // Економіка і регіон. – 2010. – № 1 (24). – С. 110–114.
6. Саблина Н. В. Использование метода таксономии для анализа внутренних ресурсов предприятия / Н. В. Саблина, В. А. Теличко // Бизнес Информ. – 2009. – № 3. – С. 78–82.
7. Сидоров А. А. Модели оценки социально-экономического развития муниципальных образований / А. А. Сидоров, М. П. Силич // Доклады ТУСУРа. – 2007. – № 2 (16). – С. 221–228.
8. Голодова Ж. Г. Формирование и управление финансовым потенциалом региона в целях обеспечения его экономического роста : автореф. дис. на соискание уч. степени д-ра экон. наук : спец. 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит» / Ж. Г. Голодова. – М., 2010. – 46 с.
9. Прохорова В. В. Регулювання фінансовим розвитком регіону [Електронний ресурс] / В. В. Прохорова. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/pspe/2012_2/Prohorova_212.htm.
10. Козоріз М. А. Концептуальні засади управління фінансовим потенціалом регіону / М. Козоріз, І. Стронянська // Економіст. – 2011. – № 5. – С. 24–27.

Summary. The existing scientific approaches to the region financial capacity assessment are analyzed in the article. The critical analysis of these methods is realized, advantages and disadvantages of each method are highlighted. The existing mechanism of the region financial potential assessment is improved by the expansion of the input parameters of assessment, which consists of the group of quantitative indicators, with the group of qualitative indicators. The concept of the region financial potential management is developed on the base of the improved (by including both resources and intangible components) mechanism of the region financial potential assessment.

Keywords: potential, region, financial resources, region financial potential, financial self-sufficiency of the territory.